Region Stockholm

8

Yttrande över motion 2021:18 av Jonas Lindberg (V) med flera, om Förändrade regler för det s.k. fritt val-systemet för hörselhjälpmedel

HSN 2021-0937

Hälso- och sjukvårdsnämnden
Hälso- och sjukvårdsförvaltningen
Rehabilitering-Habilitering-Försäkringsmedicin...
Anna Breuer

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2021-09-30

HSN 2021-0937

Hälso- och sjukvårdsnämnden

Yttrande över motion 2021:18 av Jonas Lindberg (V) med flera, om Förändrade regler för det s.k. fritt val-systemet för hörselhjälpmedel

Ärendebeskrivning

Regionstyrelsen har begärt att hälso- och sjukvårdsnämnden ska yttra sig över motionen Förändrade regler för det s.k. fritt val-system för hörselhjälpmedel. I motionen föreslår Jonas Lindberg, Catarina Wahlgren, Marit Normasdotter och Bengt Larsson (alla V) att Fritt val-systemet för hörselhjälpmedel ska avskaffas alternativ reformeras.

Beslutsunderlag

Hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande
Motion 2021:18 av Jonas Lindberg, Catarina Wahlgren, Marit Normasdotter och Bengt Larsson (alla V)

Ärendets beredning

Ärendet har beretts i seniorvårdsberedningen.

Förslag till beslut

Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar följande:

Tjänsteutlåtande över motion 2021:18 överlämnas till regionstyrelsen som nämndens yttrande.

Förvaltningens motivering till förslaget

Bakgrund
I motionen skriver Jonas Lindberg (V) m.fl. att Vänsterpartiet anser att ”fritt val” systemet ska avskaffas, men om så inte sker måste det till skärpta skrivningar som hindrar företagen att agera som de gör idag.

I motionen förslår de förändringar i förfrågningsunderlagen och avtalen om primär hörselrehabilitering samt regionens arbete med frågan.

Rekvisitioner för Fritt val av hjälpmedel infördes 2010 i Region Stockholm (dåvarande Stockholms läns landsting), med syftet att öka inflytandet, delaktigheten och valfriheten för hjälpmedelsanvändaren. Möjligheten att välja en rekvisition för Fritt val av hjälpmedel och köpa sitt hjälpmedel finns för personer med hörsel-, syn- och rörelsenedsättning.

Vårdval primär hörselrehabilitering infördes 2011 i Region Stockholm. Vårdvalet vänder sig till vuxna personer med lätt till måttlig hörselnedsättning. Det finns i dagsläget cirka 50 hörselmottagningar inom vårdvalet. Förra året provade cirka 23 000 personer ut hörapparat och av dessa utfördes 92 procent av insatserna inom vårdvalet. Övriga utprovningar sker inom specialiserad hörselrehabilitering och hörselhabilitering för barn och unga vid Karolinska Universitetssjukhuset.

Fritt val av hjälpmedel är en möjlighet för hjälpmedelsanvändaren att välja ett annat sortiment än det regionen har upphandlat, men kombinationen av Fritt val av hjälpmedel och vårdval primär hörselrehabilitering är komplicerad. Audionomen inom vårdvalet har både en förskrivande och en säljande roll mot hjälpmedelsanvändaren.

Överväganden
I riktlinjerna för vårdval primär hörselrehabilitering beskrivs att i samband med vårdplanering inför utprovning av hörselhjälpmedel är vårdgivaren skyldig att tillse att audionomen i rollen som förskrivare ger objektiv information om valmöjligheter och prisskillnader. Vid beslut om Fritt val av hjälpmedel ska förskrivaren försäkra sig om att patienten förstår att det är möjligt att välja mellan förskrivet hjälpmedel och rekvisition för Fritt val av hjälpmedel samt har förstått innehållet i och betydelsen av den lämnade informationen. Beslutet förutsätter att förskrivaren och patienten tagit del av och godkänt informationen på rekvisitionen, val ska vara ifyllt och rekvisitionen undertecknad av båda parter. Väljer patienten att göra ett fritt val av hjälpmedel bedömer förskrivaren att patienten kan anförtros uppgiften att välja hjälpmedel utifrån sitt behov, inhandla hjälpmedlet samt via bruksanvisning och skötselinstruktion hantera sitt hjälpmedel. I det ingår även ansvaret att vid behov jämföra produkter och priser.

Det finns information om hörselvården och beskrivning av hur man får ett hjälpmedel och skillnaden mellan förskrivning och Fritt val av hjälpmedel på 1177.se. De regionala texterna på 1177.se uppdateras i samråd med både brukarorganisationer och handläggare på förvaltningen.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen har regelbundna mötet med brukare/patient- och andra intresseorganisationer kring specifika hjälpmedelsfrågor. Även i samband med revidering av avtalsunderlag enligt LOV och vid upphandlingar inhämtas organisationernas synpunkter.

Vårdgivaren ska följa Region Stockholms riktlinjer för marknadsföring som innebär att information och marknadsföring ska vara saklig, korrekt och värdig till form och innehåll. Om det i annonser och annan marknadsföring framgår att vårdgivaren inom uppdraget med regionen provar ut hörapparater ur eget sortiment via Fritt val-rekvisition bör det också framgå att de även provar ut ur regionens sortiment.

I riktlinjer som är kopplade till vårdval primär hörselrehabilitering anges att prisinformationslagen (2004:347) gäller vid försäljning. Leverantörer av Fritt val-hjälpmedel är företag som godkänts att fakturera regionen för produkter sålda med Fritt val-rekvisition. Den kostnad hjälpmedels-användaren har utöver rekvisitionsbeloppet bedömer förvaltningen vara ett privat inköp som inte redovisas till regionen, som därför inte har en sammanställning av priset mot kund.

Systemet med Fritt val av hjälpmedel är kostnadsneutralt för Region Stockholm då regionen har samma kostnad för ett hjälpmedel som förskrivs ur regionens sortiment som ett hjälpmedel som bekostas med en rekvisition för Fritt val. Det ekonomiska incitamentet för Fritt val av hjälpmedel, för vårdgivaren inom vårdvalet, kan dock stimulera överförskrivning av hjälpmedel. Under 2020 förskrevs det i snitt 2,3 hörselhjälpmedel per person när rekvisition för Fritt val användes, och 1,6 hörselhjälpmedel per person när förskrivning skett via hjälpmedelscentralen KommSyn.

Fritt val av hjälpmedel inom vårdval primär hörselrehabilitering kan ge en större valfrihet för hjälpmedelsanvändaren, men det kvarstår svårigheter att säkerställa att hjälpmedelsanvändaren vid utprovningstillfället gör ett självständigt val. För att säkerställa att patienten gör ett medvetet val att använda rekvisition för Fritt val av hjälpmedel har det bland annat gjorts förändringar i förfrågningsunderlaget för vårdval primär hörselrehabilitering. Riktlinjer för kriterier för förskrivning av hjälpmedel har också förtydligats för att säkerställa att det är patientens behov som ligger till grund för förskrivningen.

Då kostnaden för Fritt val av hjälpmedel inom hörselområdet ökar och användandet av rekvisitioner är hög jämfört med förskrivning via regionens hjälpmedelsverksamhet ser förvaltningen fortlöpande över Fritt val av

hjälpmedel. Under hösten 2021 görs en fördjupad granskning av Fritt val av hjälpmedel inom främst hörselområdet.

Ekonomiska konsekvenser
Förslaget får inga ekonomiska konsekvenser.

Konsekvenser för patientsäkerhet
Förslaget medför inga konsekvenser för patientsäkerheten.

Konsekvenser för jämlik och jämställd vård
Förslaget medför inga konsekvenser för jämlik och jämställd vård.

Miljökonsekvenser
Förslaget får oförändrade konsekvenser för miljön.

Administrativa konsekvenser
Förslaget medför inga administrativa konsekvenser.

Johan Bratt
Tf. hälso- och sjukvårdsdirektör

Anna Ingmanson
Avdelningschef

Beslutet ska skickas till
Regionstyrelsen

Godkänd av Johan Bratt, 2021-09-30

Region Stockholm
2021-03-23

Motion från Jonas Lindberg, Catarina Wahlgren, Marit Normasdotter och Bengt Larsson angående: Förändrade regler för det s.k. fritt val-systemet för hörselhjälpmedel.

Vänsterpartiet anser att det s.k. fritt val-systemet för hörselhjälpmedel ska avskaffas. Men redan nu kan systemet reformeras så att det förbättras för patienterna.

Grundproblemet inom den primära hörselrehabiliteringen i Stockholms län är att en majoritet av mottagningarna ägs av två multinationella koncerner (Audika och Audio Nova) som även äger hörapparattillverkare. Genom ”fritt val”-systemet har hörselmottagningarna möjlighet att förskriva just de hörapparater som produceras inom den egna ägarkoncernen och det är alltför ofta ekonomiska incitament, snarare än brukarens behov som avgör vilken hörapparat som förskrivs.

Förskrivningslistor som omsluter perioden september 2019 till april 2020 visar detta med skrämmande tydlighet. 100 procent av förskrivningarna genom fritt val-förskrivningar från Audika och Audio Nova var till koncernens egna produkter. Företagen satsar också på reklamannonser som inte ger rätt information och ofta är vilseledande för de som behöver hörselhjälpmedel.

Rapporter från många personer visar också att hörselmottagningarna avstyr från regionens sortiment, ibland talar de inte ens om att det finns. De som går till undersökningen är ofta där för första gången, de är ovana och befinner sig i ett underläge. De pressas ofta till styrda köp. Många tror att de möter en vårdanställd, när de egentligen möter en försäljare.

Många patienter känner sig illa behandlade. HRF (Hörselskadades riksförbund) får ständigt rapporter från människor som känt sig utnyttjade och pressade i samband med utprovningsprocessen och vid köp av hjälpmedel. Tyvärr är de många som inte törs rapportera detta till patientnämnden, då de är rädda att komma i konflikt med sin mottagning.

De årliga rapporterna från det nationella kvalitetsregistret har återkommande visat att den primära hörselvården i Stockholms län tillhör landets allra sämsta. Fritt val har alltså gett sämre valfrihet (!) och lägre vårdkvalitet, samtidigt som den lett till högre kostnader för både regionen och enskilda individer.

Men trots alla problem som rapporterats och de brister som belysts i ett flertal utredningar och statistiska sammanställningar, så har Region Stockholm valt att hålla fast vid systemet.

Tillsammans med Skåne är Stockholm de enda regioner i hela landet som har ”fritt val” systemet.

Vänsterpartiet anser att ”fritt val” systemet ska avskaffas, men om så inte sker måste det till skärpta skrivningar som hindrar företagen att agera som de gör idag.

Vi föreslår därför följande förändringar i förfrågningsunderlagen, avtalen och regionens arbete med frågan:

1. Det behöver skarpare skrivningar om hur företagens annonser ska utformas. Där ska t.ex. alltid finnas med att man också provar ut det kostnadsfria upphandlade sortimentet. Att hörapparater inte behöver kosta något utöver förskrivningsavgiften.

2. Inför transparens om vad det kostar. Idag är det hemligt vad ett köp kostat för en patient, det ses som en företagshemlighet. Det gynnar företagen, men missgynnar patienterna.

3. Sammanställ prisjämförelser som görs tillgängliga för alla patienter som behöver hörselhjälpmedel. Idag finns ingen möjlighet att jämföra prisklasser och olika mottagningar.

4. Informationen om hörselvården måste förbättras inom regionen. 1177 har här ett särskilt viktigt uppdrag.

5. Regionens utgångspunkt måste fortsättningsvis vara att värna om patienternas intresse, inte företagens. Därför är det också avgörande att man fortsättningsvis utarbetar alla förslag som har med hörselvården i nära dialog med patientorganisationerna, t.ex. HRF.

Därför yrkar vi:

Att Region Stockholm omedelbart omarbetar det så kallade ”fritt val” systemet i enlighet med ovanstående punkter.

Jonas Lindberg

Catarina Wahlgren

Marit Normasdotter

Bengt Larsson